

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

§. II. Autoritas S. P. Augustini & D. Thomæ Aquinatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

DEO motum & excitatum, non posse dissentire se velit. Accedit auctoritas Catechismi Romani auctoritate ejusdem Concilij Tridentini editi, qui p. 1. de primo Symboli artic. ita habet. Non solum autem universa, quae fiunt, providentia sua tuetur, atque administrat, verum etiam, quae moventur & agunt aliquid, intimè virtute ad motum atque actionem ita impellit, ut quamvis causarum secundarum efficientiam non impediat, praeveniat tamen: cum ejus occultissima vis ad singula pertingat, & quemadmodum Sapiens ait: Attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter.

4. Quarum auctoritatum omnium vis in tale argumentum contrahitur: Motio, quæ DEUS nostras voluntates efficaciter vertit & trahit quod voluerit, facit ut faciamus, operatur ut operemur, excitat & movet ad operationem infallibiliter consequentem, praeveniendo impellit ad actionem, est ipsa, quam tuemur, prædeterminatio physica; sed ejusmodi motionem adstruunt prædictæ auctoritates: ergo etiam adstruunt nostram physicam prædeterminationem. Major probatur. Hæc motio, de qua loquuntur Scriptura, & Concilia, nec est simultanea, nec moralis tantum: ergo est prævia & physica & consequentet ipsam prædeterminatio.

5. Primum membrum antecedentis probatur primò: quia simultaneus concursus non vertit & flectit voluntatem, sed potius ipse flectitur ad voluntatis arbitrium, cum ideò DEUS cum hac numero & specie actione concurret; quia se voluntas ad illam determinavit, ut ex decursu amplius constabit: sed neque concursus simultaneus excitat, movet, impellit ad operandum, nec per illam DEUS operatur ut operemur, neque praevenit efficientiam causæ secundæ: siquidem iste concursus hanc operationem & efficientiam solummodo concomitatur, neque in recto ab ipsa operatione distinguitur, neque ipsam pro suo termino respicit: sicut, cum duo homines concursu simultaneo movent lapidem, non dicitur unus alterum impellere, ad movendum excitare, praevenire motionem, &c. sed tantummodo juvare.

Secundò. In illo sensu Concilium Arausicanum affirmat hanc motionem, in quo illa negabatur à Pelagianis & Semi-Pelagianis, contra quos agebatur. Rursus in hoc sensu Tridentinum affirmat, liberum arbitrium à DEO motum posse dissentire; in quo sensu Calvinus & Lutherus hoc ipsum negabant; quia illorum hæresin retundere Concilio propositum erat: sed neque Pelagiani negabant concursum simultaneum, ut probat *Alvar. L. 1. de auxil. disp. 1.* nec erat discrepatio cum Lutheranis & Calvinistis, an arbitrium posset resistere motioni concomitanti, quæ jam supponit ipsam operationem; & fatentibus Advers. à Calvinistis neque tunc neque modò deducitur in controversiam. Ergò Concilia tantum poterant prævia motionem intelligere, quippe à quâ fatale jugum libero arbitrio imponi isti hæretici calumniosè querebantur; in hoc quidem pares, quòd ex ista prævia motione jacturam libertatis falsà sequelâ deducerent; in hoc imparcs, quòd Pelagiani & Semipelagiani

in gratiam liberi arbitrii mallent gratiam prævenientem examinare: Calvinistæ verò in gratiam efficacis præmotionis mallent arbitrii libertatem evertere.

Alterum membrum antecedentis probatur in primis hæc ipsa ratione: nam neque Pelagiani negabant motionem prævia moralem, quemadmodum patet ex verbis Pelagii à D. Augustino L. de gratia Christi c. 7. relatis. Nos multiformi & ineffabili dono gratiæ celestis illuminat. Etc. 10. Revelatione sapientiæ in desiderium DEI sapientem suscitatur voluntatem. Quod etiam ex hoc patet: quia Pelagiani & Semi-Pelagiani negabant illam motionem, quam existimabant inferre præjudicium libertati, & fatalem necessitatem inducere: sed hæc non est motio moralis, ut amini dubium est sed neque nostrorum temporum hæreticis venit in mentem, ut negarent, possibilem arbitrium resistere ejusmodi motioni, quæ in solo consilio, suavitate & objecti propolitione consisteret. Secundò. Per motionem moralem non rectè dicitur DEUS habere in manu sua eum hominis, & quocumque voluerit, illud vertere, ergò debet intelligi motio physica. Antec. probatur ex D. Augustino quàm D. Th. Nam ille in I. de corr. & grat. affirmat, DEUM magis habere in sua potestate voluntatis hominum, quam ipsi suas: ergò non minus DEO competit potestas physice movendi voluntatem ad actus liberos, quàm conveniat ipsi homini. Ille in 3. contr. gen. c. 89. hunc eundem Scripturæ locum exponens: hoc ipsum, inquit, quod Salomon dixit, cor Regis in manu DEI, &c. ostendit non solum divinam causalitatem ad potentiam voluntatis extendi, sed etiam ad actum ipsius. Atqui physica DEI causalitas extenditur ad potentiam voluntatis: ergò juxta expositionem S. D. Salomon vul. physica DEI causalitatem, h. e. motionem, influere in actum voluntatis.

§. II.

Auctoritas S. P. Augustini & D. Thomæ Aquinatis.

PROBatur assertio nostra secundò auctoritate S. P. Augustini lib. de grat. & lib. arb. c. 16. Certum est, nos velle, cum volumus, sed ille facit, ut velimus bonum, de quo dictum est, quod preparatur voluntas à Domino. Et postea: Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dicit: Faciam, ut in justificationibus meis ambuletis. Sed per concursum simultaneum DEUS non facit ut faciamus, non facit ut velimus, non preparat voluntatem; per moralem etiam motionem non præbet vires efficacissimas, cum illa sit intrinsecè fallibilis, & impedibilis per voluntatem, neque infallibilitatem ex scientiæ media (ut aliunde suppono) habere possit. Rufinus epist. 2. ad Simplicianum: Illud autem visio, quo modo dicitur, DEUM frustra misereri, nisi nos velimus; si enim DEUS miseretur, etiam volumus: ad eandem quippe DEI misericordiam pertinet, ut velimus; DEUS est enim qui operatur in nobis & velle & operari pro bonâ voluntate. Atqui si per motionem moralem DEUS miseretur, non sequitur infallibiliter: Si DEUS miseretur,

non sequitur infallibiliter; si DEUS miseretur, etiam volumus, cum morali DEI motioni sapius resistamus.

Concursum quoque simultaneum ut insufficientem jam rejecit prædictus S. Pater loc. cit. ad simplic. dicens: *Si propterea solum dictum est: Non est volentis, neque currentis, sed miserentis DEI, quia voluntas sola non sufficit, ut jusse restéque vivamus, nisi adjuvetur misericordia DEI; potest hoc modo dici: Igitur non miserentis est DEI, sed voluntatis est hominis, quia misericordia DEI sola non sufficit, nisi consensus nostræ voluntatis addatur: illud autem nescio, quomodo dicatur &c.* Ita S. Pater.

Probatur tertio autoritate D. Thomæ, quæ eundem in proposito tam ex claritate, quam copiam textuum, totiusque doctrinæ Angelicæ consequentiã tam manifesta esse videtur, ut non sine magna violentia trahi possit in partem oppositam. Ita breviter ostendo: *Omne agens creatum à DEO movetur ad suam operationem* (sic habet 1. p. q. 105. a. 5. & 1. 2. q. 109. a. 1. aliisque pluribus locis) & eundem sibi motione, quæ habet omnes conditiones ad physicam prædeterminationem requisitas, ergo juxta doctrinam D. Thomæ DEUS physicè prædeterminat omnes causas secundas, etiam liberatas, ad operandum. Antecedentis pars altera, in qua est difficultas, probatur: *Conditiones prædeterminationis physicæ sunt tres.* Primò, ut non sit mera conservatio virtutis activæ, sed vera quædam impressio, motio, & applicatio virtutis ad agendum. Secundò, ut non sit tantum simultanea, sed prævia. Tertiò, ut non sit tantum moralis, sed etiam physica. Et ecce primam conditionem in terminis habet S. D. 1. 2. p. 109. a. 1. *Actio, ait, cujusvis agentis creati dependet à DEO quantum ad duo: uno modo, in quantum ab ipso habet perfectionem sive firmam (virtutem operandi) alio modo, in quantum ab ipso movetur ad agendum.* Et q. 3. de pot. a. 7. Tertio modo, inquit, dicitur una res esse causa actionis alterius, in quantum eam movet ad agendum; in quo non intelligitur collatio, aut conservatio virtutis activæ, sed applicatio virtutis ad actionem; sicut homo est causa incisionis cultelli ad incidendum, movendo ipsum. Et hoc ipso modo, subdit, movetur à DEO creaturas: Sic ergo DEUS est causa applicationis cujuslibet, in quantum dat virtutem agendi, & in quantum applicat actioni. Viden, utrobique distingui motionem & applicationem virtutis à collatione formæ & virtutis operativæ.

Secunda conditio constat primò ex modò dictis: neque enim causa simultanea dicitur alteram concausam movere & applicare, sed juvare. Secundò, quia ita D. Th. habet in terminis 3. contr. gentes. c. 147. dicens: *Quòd motio moventis præcedit motum mobilis ratione & causâ.* Tertiò, quia loco sup. cit. comparat hanc motionem cum motione causæ principalis ad incisionem cultelli: & 1. p. q. 103. a. R. P. Mezg, Theol. Schol. Tom. 11.

8. cum impressione, quæ à sagittante determinatur inclinatio sagittæ in scopum: sed motio, quam artifex vel causa principalis imprimit instrumento, est prævia & prior naturâ, ergò. *Quartò: Quia* (sunt verba S. D. loc. cit. de pot. a. 3.) *in operatione, quæ DEUS operatur movendo naturam, non operatur natura: Atqui in simultaneo concursu simul operatur natura.* Quintò, quia ut habet q. 22. de verit. a. 8. *Actio voluntatis non tantum est à voluntate ut immediatè agente, sed à DEO ut primo agente, qui vehementius imprimit: sed ratione concursus simultanei non foret à DEO ut primo agente, ut deinceps latius expendemus.* Sextò, quia juxta eundem S. D. in 1. p. 9. 105. a. 2. ad 1. hæc motione DEUS creaturas tangit secundam virtuales contactum: quod est in se recipere impressionem divini, & immutari à DEO, ut ex alibi dictis suppono.

Tertia tandem conditio ostenditur primò: *Movere moraliter, est movere ex parte objecti, & movere physicè est movere ex parte voluntatis: sed ex doctrina D. Th. DEUS utroque modo movet voluntatem, & maxime ex parte voluntatis: ergò DEUS movet voluntatè non tantum moraliter, sed etiam physicè.* Minor habetur in 1. p. 105. a. 4. *Utroque modo proprium est DEO, movere voluntatem: sed maxime secundo modo, interius eam inclinando.* Eadem habet q. 106. a. 2. in c. & q. 2. de verit. a. 1. *Secundo S. D. loc. cit. de ver. dicit: Solus DEUS potest inclinationem voluntatis transferre de uno in aliud, secundum quod vult: atqui voluntatem movere moraliter non est soli DEO proprium; siquidem & Angelis & hominibus convenit: ergò S. D. intelligit motionem physicam.* Tertio: ista motio est à DEO ut primo agente, & tanquam causalitas ipsius, juxta sup. cit. q. 22. de ver. a. 8. sed DEUS non tantum est primum agens morale, verum etiam physicum. Ergò etiam motio debet esse physica. *Quartò: Per suam motionem DEUS cuilibet agenti adest interius quasi in ipso agens* (opusc. 2. c. 130.) sed causa moralis per motionem moralem nihil intrinsecus agit in voluntate. *Quintò: quia DEUS voluntatem movet efficaciter, infallibiliter, immutabiliter; ita ut* (sunt verba D. Th. 1. 2. q. 10. a. 4. ad 3.) *Si DEUS movet voluntatem ad aliquid, impossibile est poni, quòd ad illud voluntas non moveatur.* Eadem habet q. 6. de malo. a. 1. ad 3. & 2. 2. q. 24. a. 11. Sed hæc omnia de motione morali, utpote intrinsecè impedibili, & saltem metaphysicè fallibili salvari nequeunt. *Sextò: Dantur secundum D. Tho. decreta intrinsecè efficacia & prædefinitiva actuum liberorum; ergò DEUS physicè movet voluntatem ad actus liberos.* Antecedens fuit ostensum in disputat. de DEO. cap. 19. §. 4. n. 4. consequentia probatur: decretum independentè à scientiã mediâ, intrinsecè efficax & metaphysicè certitudine infallibile, debet continere in sua virtute positionem mediæ & executionis metaphysicè infallibilis: atqui tale medium non est motio moralis,

ralis, quippe quæ moralis certitudinis limites non excedit. Ergo debet esse motio physica, quæ sola infallibiliter certitudine metaphysicâ infert actum liberum.

§. III.

Fundamentum à ratione.

12. **P**robatur ulterius ratione: DEUS tanquam causa prima, ens primum, & primum liberum debet exercere causalitatem physicam tam respectu actuum liberorum, quam necessariorum; atqui causalitas physica est prædicta determinatio. Ergo. Major patet: quia non minus actus liber, etiam quoad ipsam libertatem, & omnis determinatio causæ liberæ est quidam effectus creatus, ab alio, & physicè dependens à DEO ut causâ primâ, quàm actus necessarius. Causa etiam, quantò effacior, tantò magis se extendit ad omnes reales differentias sui effectus; cum ergo causa prima sit infinita effaciaci etiam in ordine physico: physica quoque causalitas ipsius sese debet extendere ad omnem cujuslibet entis perfectionem ac differentiam, qualis differentia & perfectio est libertas.
13. Minor probatur: Motio physica, naturâ prior quam actus liber, est ipsamet prædeterminatio: sed causalitas physica causæ primæ & primi moventis, est motio physica naturâ prior quàm actus liber; quia ratio hujus causalitatis & motionis actus liber velut effectus causæ primæ subordinatur, & ab illâ dependet. Quis autem Philosophorum unquam dubitavit, causam formaliter in ratione causæ esse priorem; effectum verò, propter dependentiam ac subordinationem quam habet ad suam causam, esse posteriorem naturâ quàm sua causa?
14. Adde, quòd sublatâ physicâ prædeterminatione rueret certitudo divinæ prædestinationis (prout in Tract. de DEO expendimus) & effaciaci gratiæ divinæ, de qua alio loco & tempore. Nunc ad præcludendas Adversariorum responsiones sint sequentia.

§. IV.

Corollaria.

15. **C**olliges primò: Dependentiâ causæ secundæ in causando à causa prima non salvari per prioritatem dignitatis, universalitatis, & quoad subsistendi consequentiam. Nam causalitas causæ est prior prioritate naturæ quàm suus effectus: atqui causa secunda in esse causæ secundæ actu causantis, & causa libera, secundum ipsam suam liberam determinationem & exercitium libertatis, est effectus causæ primæ, ens creatum & ab alio, movens motum &c. Ergo causalitas causæ primæ est ipsâ quâ tali prior secundum prioritatem naturæ.

Præterea: quia inter DEUM & creaturam reperitur subordinatio in perfectione & dignitate, ideo inter illos reperitur ordo prioritatis quoad dignitatem: ergo, quia inter illos reperitur subordinatio quoad causalitatem, etiam dabitur ordo prioritatis quoad causalitatem: an enim subordinatio sine ordine, ordo poterit esse sine prioritata?

Rursus: Non alio ex capite inter divinas personas non datur prius aut posterius, & sola admittitur prioritas originis, quàm quia nulla datur unius erga alteram causalitas & dependentia; ita ut si per impossibile una foret causa alterius, hoc ipso una esset physica causalitate prior, & altera posterior: ergo cum omnis creatura essentialiter dependeat à DEO tanquam causâ primâ eiusque causalitate, eo ipso necesse est, quòd causalitas DEI exerceat prioritatem physicam in causando respectu omnis creaturæ.

Colliges secundò: Actus liberi dependentiam à DEO non salvari per hoc, quòd DEUS per decretum in actu primo applicet suam omnipotentiam causæ creatæ, sive quòd habeat decretum concurrenti ad actum liberum, ad quem seipsam voluntas creata determinaverit. Ratio est: quòd vi istius decreti causa secunda formaliter in ratione causæ secundæ & actu operantis non intelligitur dependere à DEO: sed est necessarium etiam in ratione causæ formaliter & actu operantis, sive ratione causalitatis in actu secundæ, per quam formaliter constituitur in esse causæ à DEO ejusque causalitate dependeat: ergo per illud decretum non sufficeret salvari actus liberi dependentia à DEO.

Colliges tertio: Prædeterminationem non habere per modum qualitatis & principii permanentis, sed esse quandam realem motionem per modum qualitatis fluentis, habentis esse incompletum, quæ in voluntate subjective recipitur. Ideoque à S. D. appellari solet *intentio*, quo nomine etiam appellat virtutem seu motionem ab agente principali instrumento impressam. Ratio est: quòd prædeterminatio est applicatio agentis ad actum, pro objecto ac termino respectens ipsum actum transeuntem, & se tenens ex parte actus secundi, adeoque transit cum ipso actu.

Colliges quartò: Hanc Thomistarum doctrinam de prædeterminationibus toto celo dissentire à sententia & errore tum Lutheri, tum Calvini. Nam primò Lutherus vult liberum arbitrium se solummodò habere passivè. *Secundò* Calvinus admittit quidem aliquam ipsius activitatem, vult tamen illud solummodò spontaneè, non etiam liberè consentire. *Ac tertio* negat voluntatem prædeterminatam ad consentium posse dissentire, aut esse in potestate hominis obtemperare, vel refragari: dum contra Thomistæ docent & efficaciter probant primò, etiam hæc prædeterminatione ipsam hominis voluntatem seipsam liberè determinare ad actum proprium, eumque cum formali indifferentia producere: cum sit ipsamet applicatio, quæ voluntas effectivè excitatur ad actum, juxta modum suæ naturæ convenientem: unde *secundò*, quia causa non aufert sed infert suum effectum, hæc prædeterminatio non solum creatam libertatem nequaquam offendit, sed insuper causat, ac *tertiò* relinquit in voluntate ad consentium prædeterminatâ potentiam ad non consentiendum, seu posse dissentire, non quidem in sensu composito, sed diviso. Cujus quidem celebris distinctionis sensus non ex adversantium partiali & subinde minus æquâ relatione,